

**Ilmiy amaliy
jurnal
№ 12 (14)
2025**

**YANGI
O'ZBEKISTON
IQTISODIYOTI**

“YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI” *jurnali* 12-son 2025 yil

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLY TA‘LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**MIRZO ULUG‘BEK NOMIDAGI
O‘ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETI**

YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI

12

ISBN 978-9943-5256-3-4

Toshkent – 2025

MUNDARIJA

Юлдашев Ш.Г. Редкоземельные металлы в новой геоэкономике: глобальные стратегии и приоритеты развития республики Узбекистан.....	7
Tursunov A.M. Совершенствование экономических механизмов функционирования отрасли.	18
Umurzakova Z.S. Sanoat korxonalarida reklama faoliyati samaradorligini aniqlashning uslubiy jihatlari.....	21
Axunov M.A. Korxonalarda raqobatbardoshlikni baholash uchun tanlangan omillar.....	24
Исраилова Д.К. “Аёллар дафтари” маҳаллабай тизими - аёллар бандлиги ва фаровонлигини таъминлаш омили сифатида.....	28
Шокирова Г.М. Критерии разделения целевой аудитории в сфере цифрового маркетинга.....	33
Vaxtohonova D.N. Bank omonatlari bo‘yicha marketing strategiyalari va ularning real daromadlikka ta’siri.....	36
Xasanova X.F. Investitsilar hisobiga asoslangan xolatda moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari tashkil etish tartibi.....	41
Бегимова Д.К. Разработка отраслевых стратегий в Узбекистане.....	45
Mirzayev B.S. CBDC joriy etilishining moliyaviy barqarorlikka ta’siri: imkoniyatlar va xatarlar....	50
Mirzarahimova A.A. Raqamli texnologiyalar asosida sanoat korxonalarida samaradorlikni oshirish yo‘nalishlari.....	53
Азимов О.Т. Ҳалол молиялаштириш инструменти сифатида мурабаха: анъанавий кредит билан қиёсий таҳлил.....	56
Халмирзаев А.А. Ўзбекистон қишлоқ хўжалиги ихтисослашувини такомиллаштиришнинг асосий йўналишлари.....	62
Шоабдурахимова М.М. Повышение производственной эффективности на предприятиях электронной промышленности на примере Artel Electronics (Узбекистан).....	68
Xolmuratov O.T. Futbol maktablarimiz rivojlanishida xorij mamlakatlari menejmenti va marketingi tajribasi.....	72
Yarashev M.O., Nabieva S.A. Aksiyadorlik jamiyatlarini asosiy va moliyaviy faoliyati samaradorligini oshirish yo‘llari.....	76
Кабилова К. Тадбиркорлик соҳасида коррупциянинг олдини олиш амалиётининг бугунги ҳолати таҳлили.....	80
Махмудова С. Бюджет соҳасини коррупциядан ҳимоя қилишнинг иқтисодий ва ҳуқуқий чоралари.....	85
Захидова Ш.Ш. Университет барқарорлигини таъминлашда унинг фаолиятини халқаро стандартларга мос келадиган тартибда такомиллаштириш.....	89
Saidaxmedov N.X. Raqamli texnologiyalar asosida engil sanoat korxonalarida mehnat unumdorligini oshirish mexanizmlari.....	97
Усманова С.С. Влияние государственной поддержки и регулирование на развитие инноваций на промышленных предприятиях.....	100
Madrahimov U.A. Iqtisodiy o‘shish va kapitaldan samarali foydalanishni optimallashtirish yo‘nalishlari.....	104
Джалилов Д.А. Капиталнинг ялпи ички маҳсулотдаги улушини баҳолаш.....	108
Султанова Л.Ш. Абсорбционная способность как медиатор трансформационного экономического роста: теоретические основы.....	111
Mahmudov Sh.N. Location and development of industrial sectors in the regions.....	115
Ustadjalilov D.R. O‘zbekistonda klasterlarni rivojlantirishning institutsional asoslari transformatsiyasi: direktiv modeldan bozor tamoyillariga.....	119
Гайбуллаев Ф. Олий таълимда коррупцияга ўрин бўлмаслиги керак!.....	125
Abdurazakova F.D., Normurodov X.E. Aholi moliyaviy savodxonligi va moliyaviy madaniyati o‘rtasidagi oshirish imkoniyatlarini baholash.....	129
Muxtarov M.M. Rivojlangan mamlakatlar tajribasi asosida sanoat klasterlarini shakllantirish modellari: O‘zbekiston uchun istiqbollar.....	136
Ro‘zmatov B.Z., Shodiyeva N.H. Turistik infratuzilmani rivojlantirish bo‘yicha xalqaro tajriba va uning taqqoslovchi tahlili.....	140

Rahmatova N.A., Mustafayeva H. O‘zbekistonda pensiya ta‘minoti tizimining muammolari va hal etish yo‘llari.....	147
Ахмедов Х. Тинчлик ва хавфсизлик — барқарорлик, иқтисодий ўсиш ва фаровонлик гарови.	154
Boboyev A.Ch. Qishloq xo‘jaligida ishlab chiqarishni barqaror rivojlantirish yo‘nalishlari.....	159
Исраилов З.А. Яшил иқтисодиёт технологиялари: халқаро тажриба ва қиёсий таҳлил.....	165
Ikromov A.Sh. Mahalliy korxonalarda mahsulot raqobatbardoshligini boshqarish amaliyotining o‘ziga xos xususiyatlari.....	169
Ҳалмирзаев А.А., Қодиров Б.Ш. Ёшлар бандлигини таъминлашнинг хорижий тажрибалари.....	175
Elmurodov Sh.Sh. A framework for integrating fiscal risks into the assessment of regional financial security.....	183
Axmadjonov S.S. Tadbirkorlik va biznesni qo‘llab – quvvatlashni baholash mezonlari.....	188
Sabirova Z.U. Sanoat va sanoat korxonalarining raqamli transformatsiyasi jarayonlarini tahlil qilishga uslubiy yondashuv.....	192
Pardayev T.N., Alimuxamedov Sh.R. Chetdan olib kelinayotgan tovarlarning bojxona qiymatini aniqlashni takomillashtirishning ayrim masalalari.....	197
Кадыров А., Исхаков А.К., Турсунова Н.Х. Реализация механизма стратегического управления акционерного общества «Узавтосаноат» на основе прогнозирования его развития.....	203
Zoxidov T.M. Moliyaviy hisobotni buxgalteriya hisobining milliy standartlaridan (BHMS) moliyaviy hisobotning xalqaro standartlariga (MHXS) o‘tkazishning muammolari va yechimlari.....	211
Nabiyeva N.M. Turizm xizmatlari bozorida hududiy destinatsiyalar samaradorligini o‘rganish.....	216
Sharofiddinov Sh.U. Xo‘jalik yurituvchi sub’ektlarda mhxs asosida tuzilgan moliyaviy natijalar to‘g‘risidagi hisobotni axborot manbai sifatidagi afzalliklari.....	221
Nurmatov Z.Sh. O‘zbekiston respublikasida moliyaviy hisobotlarning xalqaro standartlarini (MHXS) joriy etishning iqtisodiy ahamiyati va amaliy dolzarbligi.....	225
Содиқов А.М., Зокиров С.С. Саноатни модернизациялаш ва диверсификациялашнинг янги стратегияси.....	230
Narmanov U., Ikromova S. Fond bozorlariga xorijiy investorlarni jalb qilishni rag‘batlantirish yo‘nalishlari.....	238
Qutbiddinov A.B. Samarali faoliyat imkoniyatlarini amalga oshirishda boshqaruv xodimlari qobiliyatlaridan foydalanish darajasi va uni oshirish imkoniyatlari.....	241
Qayumova Sh.S. Mahalliy xomashyo bazasiga ega sanoat korxonalarida investitsiya samaradorligini belgilovchi omillar va ularni oshirishning vertikal integratsiya asosidagi optimallashtirilgan modeli.....	246
Turebekov A.A. Ishlab chiqarish xarajatlarining iqtisodiy sifatining tahlili.....	252
Kurbanova M.N., Azizov A.A. Qadimgi klassik iqtisodiy maktablarning shakllanishi va ularning zamonaviy iqtisodiyot rivojlanishiga ta‘siri.....	255
Samadova G.S. O‘zbekiston iqtisodiyotida tarkibiy o‘zgarishlarning iqtisodiy o‘shishga ta‘siri.....	259
Абдуллаева Р. Инклюзив тadbirkorликнинг моҳияти ва хориж тажрибаси.....	264
To‘uchiyeva B.V. Oziq-ovqat sanoati korxonalarini barqarorligini ta‘minlashda strategik boshqarishning dolzarbligi.....	268
Amnah Saeed J Alhindi The role of financial resources in ensuring corporate financial stability.....	272
Fayziyev O.R. O‘zbekistonda baliqchilik klasterlarini moliyalashtirishning hududiy va tarmoq xususiyatlari.....	276
Алимов Р.А., Султанова Л.Ш. Абсорбционная способность и искусственный интеллект: многоуровневая модель и фигура нового интеллектуала.....	280
Teshayev Z.J., Muxitdnov Sh.X. Logistika xizmat ko‘rsatish korxonalarini resurslaridan foydalanishning hududiy iqtisodiy rivojlanishiga ta‘siri.....	284
Xaydarov X.U., Raxmonov D.R. 1907-yilgi moliyaviy inqiroz: sabablari, kechishi va jahon moliya tizimiga ta‘siri.....	288
Солижонов М.А. Ўзбекистон монетар сиёсатининг савдо балансига таъсирини баҳолаш....	292
Rejarov X.X. Davlat xarajatlarining samaradorligini baholash mexanizmlari.....	297

5. O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki.
6. Raqamli so‘m konsepsiyasi: asosiy yondashuvlar va texnologik talablar / O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki. – Toshkent: Markaziy bank nashriyoti, 2022. – 48 b.
7. Saidov, S. Raqamli valyuta tizimi va moliyaviy bozorlar barqarorligi / S. Saidov. – Toshkent: Iqtisodiyot va innovatsiyalar, 2023. – 176 b.
8. Сафронов, И. Цифровой рубль и финансовая стабильность: концептуальные подходы и риски / И. Сафронов. – Москва: Финансы и статистика, 2022. – 132 с.

UDK: 004.061.5

**RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA SANOAT KORXONALARIDA
SAMARADORLIKNI OSHIRISH YO‘NALISHLARI**

**НАПРАВЛЕНИЕ ПОВЫШЕНИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ ПРОМЫШЛЕННЫХ
ПРЕДПРИЯТИЙ НА ОСНОВЕ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ**

**DIRECTIONS FOR IMPROVING EFFICIENCY IN INDUSTRIAL ENTERPRISES BASED
ON DIGITAL TECHNOLOGIES**

Mirzarahimova A.A. TATU

Annotatsiya

Maqolada sanoat korxonalarida raqamli texnologiyalarni joriy etish orqali samaradorlikni oshirish omillari, ularning ishlab chiqarish jarayoniga ta’siri hamda biznes-jarayonlarni optimallashtirishdagi o‘rni yoritilgan. Raqamli transformatsiya yo‘nalishlari, xususan, ERP, CRM, IoT, RPA va sun’iy intellekt kabi texnologiyalarning kengayishi hamda ular asosida korxonalarining strategik ustunlikka erishish imkoniyatlari tahlil qilingan. Shuningdek, O‘zbekistonda sanoat korxonalarida raqamli texnologiyalar ulushining o‘sishi statistik ma’lumotlar asosida ko‘rsatib berilgan.

Kalit so‘zlar: raqamli texnologiyalar, sanoat korxonalarida, samaradorlik, raqamli transformatsiya, ERP, CRM, IoT, RPA, sun’iy intellekt, optimallashtirish.

В статье рассмотрены факторы повышения эффективности промышленных предприятий за счёт внедрения цифровых технологий, а также влияние цифровизации на производственные процессы и оптимизацию бизнес-процессов. Проанализированы направления цифровой трансформации, включая такие технологии, как ERP, CRM, IoT, RPA и искусственный интеллект, и раскрыты их стратегические преимущества для предприятий. На основе статистических данных продемонстрирован рост доли цифровых технологий на промышленных предприятиях Узбекистана.

Ключевое слова: цифровые технологии, промышленные предприятия, эффективность, цифровая трансформация, ERP, CRM, IoT, RPA, искусственный интеллект, оптимизация.

The article examines the factors that enhance the efficiency of industrial enterprises through the introduction of digital technologies and analyzes their influence on production processes and business-process optimization. It highlights key directions of digital transformation, including ERP, CRM, IoT, RPA, and artificial intelligence technologies, emphasizing their strategic advantages. Statistical data is used to demonstrate the growth of digital technology adoption in industrial enterprises in Uzbekistan.

Keywords: digital technologies, industrial enterprises, efficiency, digital transformation, ERP, CRM, IoT, RPA, artificial intelligence, optimization.

Hozirgi tez globallashtirish, texnologik taraqqiyot va doimiy o‘zgaruvchan iste‘mol talablari bilan ajralib turadigan zamonaviy biznes tendentsiyalari korxonalarining doimiy mos ravishda o‘z faoliyatini optimallashtirish katta bosimga duch kelmoqda. Bu harakatning pastki qismidagi biznes jarayonlarini samarali tartibga solish zaruriyati yotadi. Biznes jarayonlarini optimallashtirish (BPO) operatsiyalari samaradorligini oshirish, xarajatlarni kamaytirish va tashqi ko‘rinish sifatida muhim strategik tashabbusga intiluvchi tashkilotlarni yaxshilash uchun umumiy ish faoliyatini yaxshilash, muvaffaqiyatga erishish jarayoni nafaqat samarasizlikka erishish uchun qat‘iylikni talab qiladi, bu esa mustahkam metodologiyaga asoslangan uslubiy va tizimli yondashuvni taqozo etadi.

Korxonalar faoliyati maqsadlarining o‘zi xarakterli ma‘lum miqdoriy ko‘rsatkichlar joriy talabga erishishga yordam beradimi? Korxonalar va tashkilotlarning biznes jarayonlarini baholash ko‘rsatkichlarini barcha mavjud bo‘lgan ilmiy qarashlarga ko‘ra tanlash, asosan ob‘ekt tahlilini o‘rganish uchun sifat va miqdoriy yondashuvlarni tashkil etish kifoya. Ularning yordami uning samaradorligi bilan umuman kuzatish va baholash mumkin. Miqdoriy ko‘rsatkichlarni o‘z vaqtida baholashning joriy biznes-jarayonlari qanchalik ko‘p yondashuv va usullar qo‘llanilishiga oydinlik kiritish jarayonida. Shuningdek, miqdoriy ko‘rsatkichlarni baholashning biznes jarayonlari quyidagilarga qarab guruhlangan:

- har bir tanlab olingan harajatlar va omillar stavkalari xarajati (ABC tahlili) usuli);
- strategik rejalar, xodimlarni o‘qitish va rivojlantirish, biznes-jarayon istiqbollari, mijozlar nuqtai nazaridan nazariy, moliyaviy istiqbollar (balanced Scorecard, BSC);
- real tajriba o‘tkazish imkoniyati (taqlid) modellashtirish doirasidagi 333 murakkab tizim;
- murakkablik, yana foydalanishga yaroqlilik, boshqariladiganlik, resurs intensivligi, nazorat qilish ko‘rsatkichlari (ekspress usulini baholashning biznes jarayonlari);
- muvaffaqiyatning muhim omillarini tashkil etish (SM Kovalev va VM Kovalev metodologiyasi);
- jarayon samaradorligi nuqtai nazaridan xarajat, vaqt va sifat (korxonalar) biznes jarayonlarining iqtisodiy samaradorligini baholash usuli L. A. Kozerod).

Biznes jarayonlarini baholashda mavjud yondashuvlarni monitoring qilish shuni ko‘rsatadiki, jarayon xususiyatlari, muammoli joylari, to‘siqlari, keraksiz yoki jo‘natilgan jarayonlarning o‘tishi bilan funktsiyalarning mavjudligini sifatli tahlil qilish ma‘lumotlarga oid ma‘lumotlarni olish imkoniyatini beradi. Ish jarayonining sifat tahlili, albatta, xarakterli keyingi miqdoriy tahlilni shakllantirish uchun muhim asos bo‘ladi. Tahlil jarayonida miqdoriy ko‘rsatkichlar uchun ishlatiladi.

Keyingi, ko‘rsatkichlar uchta guruh mavjud:

- jarayonning biznes ko‘rsatkichlari - jarayonning borishi va moliyaviy, vaqt, resurs, mehnat xarajatlari tavsiflovchi raqamli qiymatlari;
- mahsulot (xizmat) ko‘rsatkichlari - natija sifatida jarayon mahsulot (xizmat) deskriptor raqamli qiymatlari. Masalan, xizmatlarning mutlaq o‘lchami, bajarilgan o‘lchamdagi xizmatlar yoki bajariladigan talablar muvofiqligi darajasida, displeydagi xizmatlarning xatolik soni, ko‘rsatilgan xizmatlar assortimentining xizmatlarning dolzarbligi bo‘yicha bajarilishi;
- mijozlarning qoniqish ko‘rsatkichlari jarayoni - natijada mijozlarning jarayoni qoniqish darajasi deskriptor raqamli qiymatlari. Bu bilan birga, jarayonning ichki yoki tashqi iste‘molchisi natijasida qoniqish va yakuniy iste‘molchi mahsuloti yoki ishdan qoniqish farqi muhim ahamiyatga ega.

1-jadval

O‘zbekistonda sanoat ishlab chiqarishining umumiy hajmi (2016–2022)

Yil	Umumiy sanoat ishlab chiqarish hajmi (tril.so‘mda)	Raqamli texnologiyalar ulushi (baholovchi)	Raqamli transformatsiya boshlangan korxonalar (%)
2016	138.4	6.5%	12%
2018	185.7	11.8%	25%
2020	248.3	21.4%	44%
2022	302.6	30.2%	63%
2024	355.1	41.7%	75%

Bu jadval sanoat ishlab chiqarishining yillik hajmi va raqamli texnologiyalar ulushi o‘rtasidagi o‘zaro bog‘liqlikni ko‘rsatadi. 2016 yilda umumiy sanoat ishlab chiqarish hajmi 138,4 trln so‘mni tashkil qilgan bo‘lsa, bu ko‘rsatkich 2022 yilda 302,6 trln so‘mga yetgan. 2024 yil uchun esa 355,1 trln so‘m atrofida bo‘lgan. Shu bilan birga, raqamli texnologiyalarning ishlab chiqarishdagi ulushi 2016 yildagi 6,5% dan 2022 yilda 30,2% gacha o‘ydi. Transformatsiyalangan korxonalar ulushi 8 yil ichida 6 barobar oshib, 75% ga yetgan. Bu raqamli iqtisodiyotning sanoatga chuqur singayotganidan dalolat beradi. Raqamli texnologiyalar ulushi ortgan sari sanoat ishlab chiqarish hajmi barqaror o‘smoqda. Bu tendensiya bevosita bog‘liqlikni isbotlaydi.

2-jadval

Sanoatda raqamli texnologiyalar joriy etilgan korxonalar ulushi

Texnologiya turi	2018 yilda (%)	2020 yilda (%)	2023 yilda (%)	O‘zgarish
ERP	14.2	24.5	38.3	+24.1
CRM	10.1	19.6	32.7	+22.6
IoT	3.5	8.2	19.5	+16.0
RPA	0.8	3.9	10.8	+10.0
Big Data/AI	2.3	5.7	14.6	+12.3

Bu jadval raqamli texnologiyalar qamrovining o‘shish tendensiyasini ko‘rsatadi. ERP tizimlari 5 yil ichida 14,2% dan 38,3% gacha oshdi – bu ishlab chiqarish, moliya va resurs boshqaruvi avtomatlashtirilayotganini bildiradi. CRM tizimlarining joriy etilishi 3 barobarga oshgan – bu mijozlar bilan munosabatlar boshqaruvi raqamli tizimga o‘tganini ko‘rsatadi. IoT texnologiyalarining kengayishi sanoat qurilmalarining “aqlli” nazoratga o‘tayotganidan dalolat beradi. RPA va AI tizimlarining joriy etilishi tezlashmoqda – kelgusida bu mehnatning avtomatlashtirilgan shakliga to‘liq o‘tish ehtimolini bildiradi. Texnologik integratsiyaning kuchayishi sanoat korxonalarini raqamli transformatsiya yo‘lida ancha ilgari surmoqda. ERP va CRM yetakchi rol o‘ynamoqda.

Xulosa qilib aytganda, korxonalarida ichidagi biznes jarayonlarini optimallashtirish uchun zarur bo‘lgan bu operatsion samaradorlik va raqobatbardoshlikni amaliy tushunchalar, amaliy tavsiyalar asosida oshirish olti Sigma, tejamkor menejment, biznes jarayonlarini qayta muhandislik (BPR) va Agile metodologiyalarini o‘z ichiga oladi, chunki biz turli tashkilotlarni o‘rganish uchun nazariy asoslarni o‘rganishga asos bo‘ldi. Bundan tashqari, biz qayta ishlash optimallashtirish tashabbuslari strategik maqsadlar va tashkiliy maqsadlarga moslashish ahamiyati Nazariy asoslari va empirik ma’lumotlardan olingan dalillar foydalanilgan holda, korxonalar o‘z biznes jarayonlarini optimallashtirish moslashtirilgan strategiyalar uchun samaradorlikni oshirish, xarajatlarni kamaytirish va mijozlarni qondirish kerak yaxshilash imkoniyatini beradi.

Ko‘rinib turibdiki, jarayonni optimallashtirish hamma uchun mos keladigan ish emas; aksincha, tushunish uchun tashkiliy kontekst chuqur va strategik oshirish uchun amalga oshirilgan nazariy yondashuvni talab qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi “2022-2026 yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to‘g‘risida”gi PF-60-sonli Farmoni.
2. Umurzoqov, J. (2020) “Investment activity to implement structural changes in the industry role in supply,” International Finance and Accounting: <https://uzjournals.edu.uz/interfinance/vol2020/iss5/19>
3. O‘zbekiston Respublikasi Milliy Statistika Qo‘mitasi ma’lumotlari